

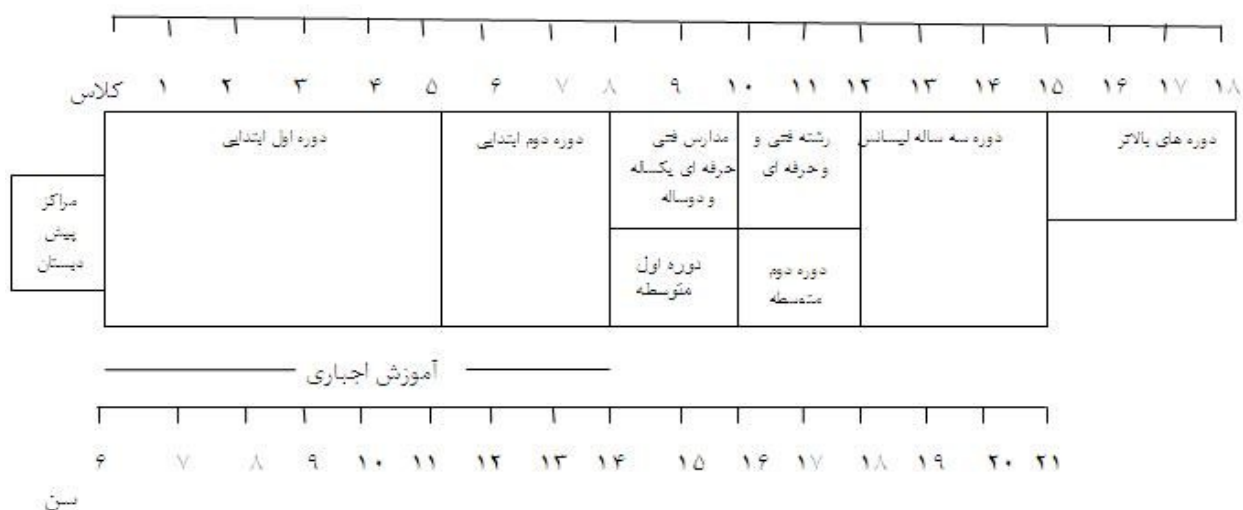
شرح نظام آموزشی هند

دکتر محمود معافی^۱

ساختار نظام آموزشی

به موجب قانون اساسی هند مصوب سال ۱۹۵۰ میلادی، ساختار نظام آموزشی هند به صورت (۳+۲+۱۰) به تصویب رسید. ده سال اول برای آموزش‌های عمومی و مشترک، ۲ سال برای مرحله دوم دبیرستان یعنی رشته‌های علمی، علوم انسانی - بازرگانی و فنی و حرفه‌ای اختصاص یافت و ۳ سال آخر برای تحصیلات دانشگاهی در نظر گرفته شد (شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه‌ای، ۱۹۹۸) و آموزش و پرورش کودکان تا سن ۱۴ سالگی اجباری و مجانی به تصویب رسید. دوره آموزش عمومی شامل ۵ سال دوره اول ابتدایی (آموزش پایه)، ۳ سال دوره دوم ابتدایی و ۲ سال مرحله اول دبیرستان در نظر گرفته شد (معافی، ۲۰۰۹).

نمودار ۱: ساختار نظام آموزشی در کشور هند

فرایند تدوین اسناد برنامه‌درسی ملی

اسناد برنامه‌درسی ملی شامل منابع زیر است:

- خط مشی ملی آموزش و پرورش که در هر چند سال بازنگری می‌شود.
- برنامه عمل برای اجرایی کردن خط مشی آموزش و پرورش
- چارچوب راهنمای تولید برنامه‌درسی دوره ابتدایی و متوسطه
- اسناد پشتیبان و راهنمای تدوین برنامه‌درسی در حوزه‌های مختلف یادگیری

۱. هیأت علمی سازمان پژوهش و برنامه درسی

– برنامه‌درسی دوره‌های تحصیلی (رئوس مطالب شامل اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه ارزشیابی که به ترتیب و دنبال هم تولید می‌شوند).

در کشور هند تولید راهنمای درسی جداگانه برای دروس مختلف مرسوم نیست و در عوض برای هر دوره تحصیلی مجموع رئوس مطالب تهیه می‌شود که شامل عناصر مختلف برنامه‌درسی در یک حوزه یادگیری است (چارچوب برنامه‌درسی ملی آموزش و پرورش مدرسه، ۲۰۰۱).

نظام برنامه ریزی درسی در کشور هند

نظام برنامه ریزی درسی در کشور هند به صورت غیر متمرکز است. علت اتخاذ چنین رویکردی پاسخگویی به تنوعات سیاسی، فرهنگی، زبانی، نژادی، محیطی و مشارکت دادن دولت‌های ایالتی در تأمین هزینه‌های آموزش و پرورش و نیروی انسانی است (سیاستگذاری آموزش و پرورش، ۱۹۸۶). شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه‌ای بالاترین مرجع برنامه‌ریزی درسی در آموزش و پرورش هند و با مرکزیت دهلی است. این مرکز با کمک مؤسسات تابعه زیر به وظیفه خود عمل می‌کند:

- موسسه ملی آموزش و پرورش^۲ شامل دپارتمان‌های برنامه ریزی درسی و آموزش‌های از راه دور و دفتر نظارت و ارزشیابی و مرکز کتابخانه و اسناد آموزشی
 - مؤسسه مرکزی تکنولوژی آموزشی^۳
 - مؤسسه مرکزی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای پاندیت ساندرال شارما^۴
 - پنج مؤسسه آموزشی ناحیه‌ای در شهرهای آجر، بوپال، بوپانشوار، میسور و شیلانگ
 - ادارات مشورتی ایالتی (شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه‌ای، ۲۰۰۰)
- شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه‌ای، مسؤلیت بهبود کیفیت آموزش و پرورش را بر عهده دارد. مهمترین نقش آن طراحی برنامه‌های درسی، تولید کتاب‌های درسی مدل، حفظ استانداردهای آموزشی انجام تحقیقات آموزشی، تربیت نیروی انسانی (معلمان) و اصلاح نظام امتحانات است.

برنامه‌ریزی درسی در سطح ایالات بر عهده شورای ایالتی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه‌ای^۵ است که به موجب قانون اساسی در برنامه‌ریزی درسی استقلال دارند، اما با هماهنگی شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه‌ای ارزیابی چارچوب برنامه‌درسی ملی، طراحی و تدوین رئوس مطالب و تألیف کتاب‌های درسی را به زبان ایالتی بر عهده دارند. برنامه‌درسی که توسط این مرکز تهیه می‌شود بیشتر جنبه پیشنهادی دارند و ایالات تلاش می‌کنند که رئوس مطالب تهیه شده توسط شورای ملی تحقیقات آموزشی را با شرایط ایالتی انطباق دهند.

- مؤسسه ملی برنامه‌ریزی آموزشی و مدیریت^۶ این مؤسسه مسؤلیت انجام تحقیقات آموزشی، تربیت کارکنان و انجام امور مشورتی را بر عهده دارند. این مؤسسه نقش مهمی در انجام اصلاحات آموزشی و حمایت‌های حرفه‌ای در اجرای خط‌مشی ملی آموزش و پرورش را بر عهده دارد (شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه‌ای، ۲۰۰۰).

2 . National Institute of Education

3. Center institute of Education and Technology

4. Pandit Sunderlral Sharma Central Institute of Vocational Education

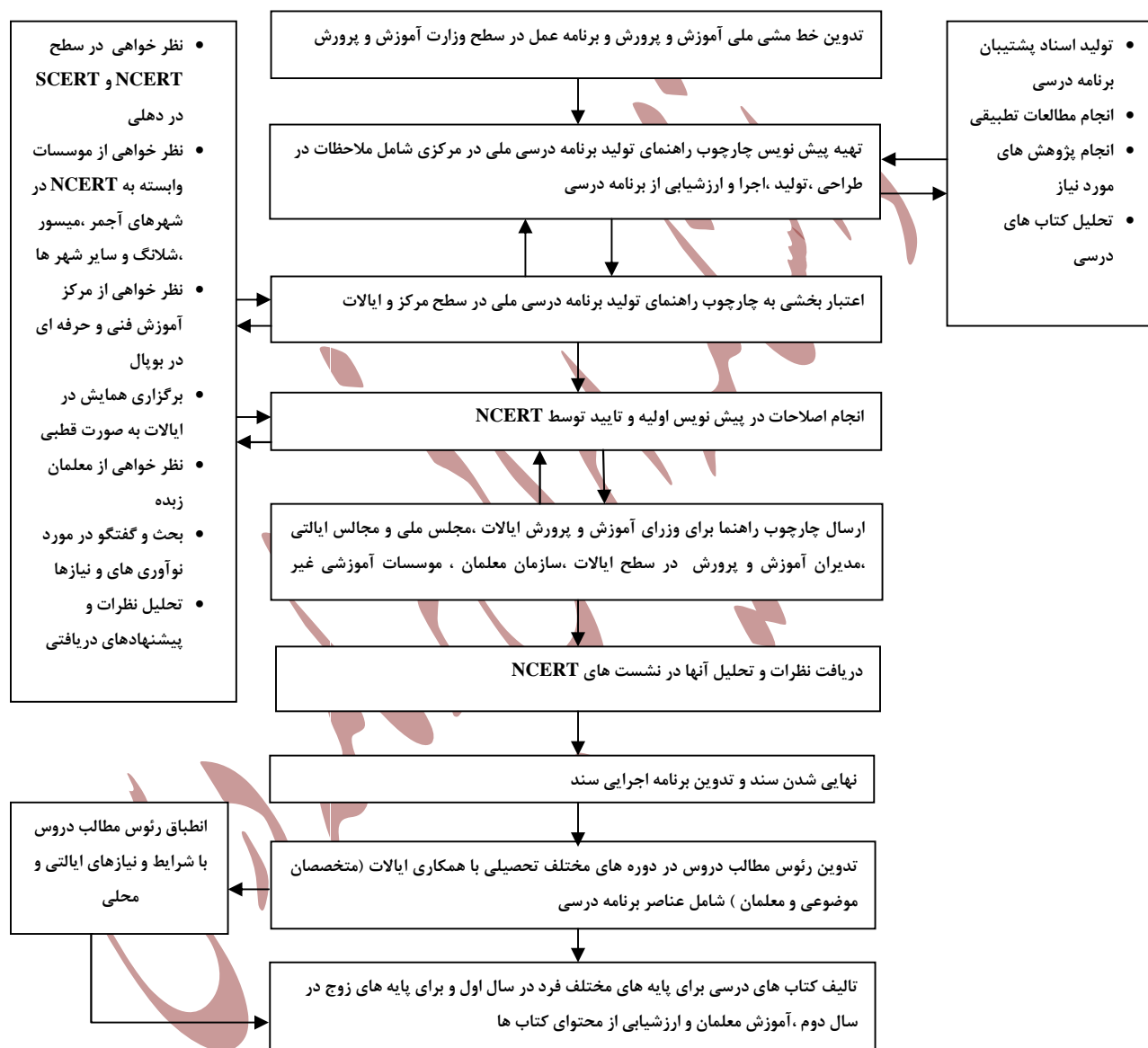
5 . State Council of Educational Research and Training

6 . National Institute of Educational planning and management (NIEPA)

مدل برنامه ریزی درسی در کشور هند

مدل برنامه ریزی درسی در کشور هند یک مدل خطی-فرایندی است. شورای ملی تحقیقات آموزشی از این مدل به عنوان مدل مشورتی^۷ نام می برد (شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای، ۲۰۰۲). مراحل انجام این مدل به شرح زیر است:

نمودار شماره ۲: مدل برنامه ریزی درسی در کشور هند

مدت زمان لازم برای طراحی اسناد بالا دستی، تألیف کتاب درسی و ارزشیابی از برنامه ها

مدت زمان تدوین خط مشی ملی و برنامه عمل بین ۶ تا ۱۲ ماه، تهیه پیش نویس چارچوب راهنمای برنامه و اسناد پشتیبان ۶ ماه، ارزشیابی از چارچوب راهنمای برنامه درسی و انجام اصلاحات در طول ۶ ماه، تدوین رئوس مطالب دروس و نظر خواهی از

7. Consultative Model

متخصصان موضوعی و معلمان صاحب نظر در طول ۶ ماه و تألیف کتاب‌های درسی برای کلیه پایه‌ها حداکثر دو سال می‌باشد. در یک سال کتاب‌های درسی کلیه پایه‌های فرد و در سال بعد کتاب‌های درسی کلیه پایه‌های زوج تألیف می‌شود. اعتبار بخشی از چارچوب برنامه درسی به کمک صاحب نظران مرکز و ایالت‌ها، دانشکده‌های علوم تربیتی وابسته به شورای ملی تحقیقات آموزشی، کارشناسان ستادی، معلمان صاحب نظر، مراکز غیر انتفاعی تعلیم و تربیت، روزنامه نگاران و نظر خواهی از نمایندگان مجلس صورت می‌گیرد. اما در اعتبار بخشی رؤس مطالب درسی و کتاب‌های درسی عمدتاً از معلمان و صاحب نظران موضوعی در ایالت‌ها استفاده می‌شود. اجرای آزمایشی برنامه‌های درسی در مدارس کمتر دیده می‌شود اما به دنبال اجرای یک برنامه جدید در مدارس ایالتی تلاش می‌شود که ضمن اعتبار بخشی اولیه کتاب‌درسی از نظران معلمان در طول سال به منظور انجام اصلاحات در برنامه استفاده شود.^۸

طول سال تحصیلی و جدول عناوین دروس و زمان هفتگی

طول سال تحصیلی ۱۸۰ روز است روزهای امتحانات و تعطیلات اضافه بر این مقدار است. شروع سال تحصیلی از آغاز ماه مونسون (ماه دوم تابستان) تا پایان ماه اول بهار است. در ایالات جنوبی سال تحصیلی یک ماه زودتر و در ایالات شمالی به دلیل گرمی هوا سال تحصیلی یک ماه دیرتر آغاز می‌شود (شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای، ۲۰۰۵).
فهرست عناوین دروس در دوره ابتدایی و دوره اول و دوم دبیرستان به شرح زیر است:

الف- دوره اول و دوم ابتدایی

زمان به درصد	پایه های اول و دوم	زمان به درصد	پایه های سوم تا پنجم	زمان به درصد	پایه های ششم، هفتم تا هشتم
۳۰٪	- زبان مادری	۱۲٪	- زبان مادری	۲۲٪	- زبان مادری و زبان هندی
	- ریاضیات*		- ریاضیات	۱۲٪	- ریاضیات
۱۵٪	- هنر سلامتی و زندگی خلاق	۱۲٪	- مطالعات محیطی شامل (علوم	۲۴٪	- مطالعات محیطی شامل (علوم
	شامل (کار عملی ، هنر،	۴۶٪	اجتماعی و علوم تربیتی)	۱۲٪	اجتماعی ،علوم تجربی و فناوری
۵۵٪	بهداشت ، صنایع دستی و		- هنر سلامتی و زندگی خلاق	۱۰٪	- کار عملی
	تربیت بدنی)	۳۰٪	- زبان انگلیسی** (اختیاری)	۱۰٪	- سلامت و تربیت بدنی
	- زبان انگلیسی** (اختیاری)			۱۰٪	- هنر سلامتی و زندگی خلاق
					- زبان انگلیسی
۱۰۰٪	جمع کل	۱۰۰٪	جمع کل	۱۰۰٪	جمع کل

* در پایه اول و دوم ابتدایی مطالعات محیطی با زبان مادری و ریاضیات تلفیق شده است.

** آموزش زبان انگلیسی از سال ۲۰۰۰ شروع شد اما جنبه اجباری ندارد. با این حال بیشتر ایالت ها آموزش آن را شروع کرده اند.

منبع: چارچوب برنامه درسی ملی، ۲۰۰۵، شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای

۸. مصاحبه نگارنده با دکتر جواهر لعل پانندی در شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای، سال ۲۰۰۹ میلادی

ب- دوره اول و دوم دبیرستان

مرحله دوم دبیرستان پایه های ۱۱ و ۱۲				زمان	تعداد	مرحله اول دبیرستان پایه های ۹ و ۱۰
عناوین مواد درسی رشته علوم	زمان	تعداد	عناوین مواد درسی رشته علوم انسانی	جلسات برای دو سال	جلسات برای دو سال	
زبان (زبان ایالتی، هندی، انگلیسی)	۵۲۰	۵۲۰	زبان (زبان ایالتی، هندی، انگلیسی)	۵۲۰	۵۲۰	زبان (زبان ایالتی، هندی، انگلیسی)
فیزیک و کار عملی	۲۶۰	۱۲۰	جغرافیا	۱۸۰	۱۸۰	ریاضیات
شیمی	۲۶۰	۱۲۰	تاریخ	۲۴۰	۲۴۰	علوم و فناوری و کار عملی
آزمایشگاه شیمی در کلاس ۱۲	۶۰	۱۲۰	علوم سیاسی	۱۸۰	۱۸۰	علوم اجتماعی
زیست شناسی	۲۶۰	۱۲۰	اقتصاد	۱۸۰-۵۴۰	۱۸۰-۵۴۰	کار عملی*
آزمایشگاه زیست شناسی در کلاس ۱۲	۶۰	۱۲۰	جامعه شناسی	۱۸۰	۱۸۰	هنر
ریاضیات	۳۶۰	۱۲۰	روان شناسی	۱۸۰	۱۸۰	سلامت و تربیت بدنی
زبان انگلیسی اختیاری	۱۸۰	۲۰۴	مطالعات بازرگانی	۱۸۰	۱۸۰	امور فوق برنامه
امور فوق برنامه	۱۸۰	۲۰۴	حسابداری			
		۱۸۰	زبان انگلیسی اختیاری*			
		۱۸۰	امور فوق برنامه			
مجموع ساعات در پایه های ۱۱ و ۱۲	۲۱۶۰	۲۱۶۰	مجموع ساعات در پایه های ۱۱ و ۱۲	۲۱۶۰	۲۱۶۰	مجموع ساعات در پایه های ۹ و ۱۰

*در کار عملی برخی از فعالیت ها در منزل انجام می شود.

**دوره دوم دبیرستان به صورت ترمی برگزار می شود و دروس در هر ترم با محتوای جدید تکرار می شود.

منبع: راهنمای رئوس مطالب درسی برای پایه های ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای، ۲۰۰۵

طول روزهای تحصیلی هفتگی در دوره پیش دبستان ۳ روز، در دوره اول ابتدایی ۵ روز (شامل ۵ جلسه) و در مرحله دوم ابتدایی و متوسط نیز ۵ روز؛ اما به میزان ۶ جلسه در هفته است. معمولاً یک ساعت از زمان هفتگی در دوره ابتدایی (مرحله اول و دوم) و دوره متوسطه به فعالیت های فوق برنامه اختصاص داده می شود. طول هر جلسه درسی ۴۰-۴۵ دقیقه است (شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای، ۲۰۰۵).

زبان کتاب درسی

به موجب قانون زبان کتاب درسی تابع زبان ایالتی است. شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای کتاب های درسی را به سه زبان هندی، انگلیسی و اردو تولید می کند. این کتاب ها در بیشتر ایالات با تغییراتی مورد استفاده قرار می گیرد. مدارس خصوصی عمدتاً از کتاب های و به زبان انگلیسی استفاده می کنند (سیاست گذاری آموزش و پرورش، ۱۹۸۶).

شیوه ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان

ارتقاء دانش آموزان در دوره ابتدایی و تا پایان سال هشتم ابتدایی خود به خودی است. در پایان سال دهم و دوازدهم در سطح ایالات امتحانات هماهنگ برگزار می کنند. در برخی از ایالات ممکن است که در پایان سال هشتم امتحانات هماهنگ در سطح ایالت برگزار می شود. نتیجه امتحانات معمولاً در روزنامه ها منتشر می شود. رقابت در امتحانات بویژه امتحانات فارغ التحصیلی در پایه دهم و دوازدهم بسیار شدید است و اغلب موجب ترس و اضطراب زیاد در بین بچه ها می شود، به گونه ای که در برخی از مواقع به بروز خودکشی در بین دانش آموزان منجر می شود (شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای، ۲۰۰۵).

شیوه ارزشیابی از عملکرد تحصیلی دانش آموزان در پایه های اول و دوم عمدتاً بر اساس مشاهده معلم، آزمون شفاهی و فعالیت های دانش آموزان در کلاس درس است، دانش آموزان حتی ممکن است متوجه نباشند که مورد ارزشیابی قرار گرفته اند. در کلاس سوم تا پنجم ارزشیابی بتدریج جنبه رسمی تری پیدا می کند. در این پایه ها علاوه بر مشاهده عملکرد دانش آموزان از آزمون شفاهی و آزمون کتبی به صورت دوره ای استفاده می شود. نوع آزمون ها عموماً معلم ساخته و در مواردی ملاک - مرجع است. این آزمون ها توسط مناطق آموزشی برگزار می شود.

ارزشیابی در دروس انسانی و غیر انسانی (علوم و ریاضی) در مرحله اول ابتدایی (کلاس های اول تا پنجم) به شیوه توصیفی و از نوع سه درجه ای است.

در مرحله دوم ابتدایی (پایه های ششم، هفتم و هشتم)، شیوه ارزشیابی بر اساس مشاهده (استفاده از سیاهه رفتاری)، آزمون شفاهی، انجام تکالیف و کارهای پروژه ای فردی یا گروهی و آزمون کتبی صورت می گیرد. استفاده از آزمون های ملاک مرجع نیز به صورت دوره ای برگزار می شود. استفاده از شیوه خود ارزشیابی و ارزشیابی توسط هم تایان نیز ممکن است که در این دوره انجام شود.

ارزشیابی از عملکرد دانش آموزان در دروس علوم انسانی از نوع سه درجه ای و در دروس علوم و ریاضی از نوع ۵ درجه ای است. در امتحانات پایانی سال هشتم ارزشیابی از عملکرد دانش آموزان و در دروس علوم و ریاضی از نوع ۹ درجه ای و در دروس انسانی از نوع ۵ درجه ای است. با استفاده از یک جدول امکان تبدیل نمرات کیفی به نمرات عددی (از صفر تا ۱۰۰) امکان پذیر است. ارزشیابی در دوره دبیرستان با استفاده از نمرات عددی (از صفر تا ۱۰۰) صورت می پذیرد (شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای، ۲۰۰۶).

امتحانات فارغ التحصیلی در پایه های دهم و دوازدهم زیر نظر دو مرکز شورای مدرک تحصیلی مدارس هند^۱، دفتر مرکزی آموزش متوسطه^۱ و یا توسط مرکز آموزش های فنی و حرفه ای در بوپال و با استفاده از آزمون های ملاک - مرجع و به صورت کمی صورت می گیرد (همان منبع).

9. The Council for the Indian School Certificate Examination
10. Central Board of Secondary Education.

این مرکز در برنامه ریزی درسی مستقل از شورای ملی تحقیقات آموزشی و تربیت حرفه ای عمل می کند و اغلب دانش آموزان تیز هوش جذب مدارس زیر مجموعه این مرکز می شوند و در مدارس وابسته به آن در دوره متوسطه تحصیل می کنند.

- Moafi, Mahmood. (2009). Comparative study in curricular of Iran ,India and Malaysia ,Faculty of Education ,University of Delhi ,PhD Doctorate ,p:329
- National Council of Educational Research and Training (NCERT). (1988). National Curriculum for Elementary and secondary Education :a frame work.
- National Council of Educational Research and Training (NCERT). (2000). Annual Report.
- National Council of Educational Research and Training (NCERT). (2005). Guidelines and syllabi for Higher secondary stage XI-XII.
- National Council of Educational Research and Training (NCERT). (2005). Guidelines and syllabi for upper primary stage.
- National Council of Educational Research and Training (NCERT). (2001). National Curriculum framework for school education.
- National Council of Educational Research and Training (NCERT). (2005). Syllabus for classes at the elementary level.
- National Council of Educational Research and Training (NCERT). (2005). Syllabus for classes at the upper primary level.
- National Council of Educational Research and Training (NCERT.) (2006). Examination reforms
- National Policy on Education. (1986). Ministry of HRD, Government of India
- Program of Action, National Policy On Education. (1986). Ministry of HRD, Department of Education, Government of India
- Rajpot,j.s. (2002). Dimensions of Curriculum change, NCERT, New Delhi